

3. Піддубна Л.І. Конкурентоспроможність економічних систем: теорія, механізм регулювання та управління / Л.І. Піддубна. [Монографія]. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. – 368 с.
4. Портер Майкл. Конкуренція / Майкл Портер; пер. с англ. – М.: Издательский дом "Вильямс", 2006. – 608 с.
5. Тищенко А.Н. Стратегія управління розвитком підприємства. / А.Н. Тищенко, О.С. Головка. – Х.: ЭДЭНА, 2003. – 198 с.
6. Тищенко А.Н. Кизим Н.А., Догадайло Я. В. Экономическая результативность деятельности предприятий / Тищенко А.Н., Кизим Н.А., Догадайло Я. В. [Монографія]. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2005. – 144 с.
7. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб. / [С.М. Клименко, Т.В. Омеляненко, Д.О. Барабас, О.С. Дуброва, А.В. Вакуленко]. – К.: КНЕУ, 2008. – 520 с.
8. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Маркетинг, 2002. – 892 с.
9. Шпикуляк О.Г. Проблеми розвитку та регулювання аграрного ринку / О.Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2009. - №7. С.120-127.

УДК 336.764.1

Петруня Н.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів,
Одеський державний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ

Анотація. Проаналізовано склад та структуру виробничих необоротних активів сільськогосподарських підприємств на прикладі агроформувань Біляївського району Одеської області. Досліджено стан та ефективність формування основних засобів як головної складової виробничих необоротних активів сільськогосподарських підприємств різних форм власності.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, активи, виробничі необоротні активи, основні засоби.

Вступ. Питанням формування оптимального складу виробничих необоротних активів, дослідженню їх складу і структури приділяли такі вчені як І.О. Бланк [1], В.В. Ковальов [2], К.В. Измайлова [3], Л.А. Лахтіонова [4], Г.В. Савицька [5], О.С. Філімоненков [6]. Однак питанням оптимальної структури виробничих активів у галузі сільського господарства не приділялось належної уваги. Так, пропорції, прийняті за стандарт для сільськогосподарських підприємств України щодо співвідношення основних і оборотних засобів як 2:1 є дещо застарілими, оскільки в кращих сільськогосподарських підприємствах питома вага оборотних активів має

тенденцію до зростання. А для цього слід, насамперед, дослідити особливості формування виробничих необоротних активів сільськогосподарських підприємств.

Постановка завдання. Виходячи з даної проблеми, метою даної статті є дослідження стану та ефективності формування виробничих необоротних активів сільськогосподарських підприємств різних форм власності.

Таблиця 1

Перелік сільськогосподарських підприємств Біляївського району станом на 01.01.2009 р.

Стан підприємств	Організаційно-економічна форма господарювання	Назва
Працевдатні	ПСП	1. „Єдність”
		2. „Злагода”
		3. „Курган”
		4. „Промінь”
		5. „Секретарівське”
		6. „Придністровець”
		7. „Воля”
		8. „Виноградна лоза”
	ТОВ	1. „Августовка”
		2. „Пшеничне”
		3. „Венера”
		4. „Дружба народів”
		5. „ІренАгронатурпродукт”
		6. ім. Кірова
		7. „Маяки”
		8. „Нерубайське”
		9. „Колос”
		10. „Південьагропереробка”
		11. „Рекорд”
12. „Троїцьке”		
13. „Червона Гірка”		
14. „Чорноморське”		
15. „Українарагро”		
16. „Зернятко”		
17. „Факел”		
18. „Сади Градениці”		
19. „Одесарибгосп”		
ВАТ, ЗАТ		1. „Декоративні культури”
		2. „Мирний”
Кооперативи	ДП ДГ, ДВГ	МРАКС „Ріпак”
		1. „Дачна”
Всього 35 одиниць		2. „Дослідна станція”
		3. „Покровське”
		4. „Южний”
		Всього 2 одиниці
3 них: збиткові	ТОВ	1. „Сади Градениці”
		2. „Вигодянське”
Всього 2 одиниці		

В процесі дослідження нами використовувались такі методи як індуктивний, дедуктивний, індексний, порівняння, групування.

Результати. Об'єктом нашого дослідження обрано сільськогосподарські підприємства Біляївського району Одеської області. Площа Біляївського району станом на 01.01. 2009 року становить 1505 кв. км. Населення становить 94,7 тис. чол., з них сільські жителі – 80,7 тис. чол., середня густина населення 62,5 чол. на 1 кв. км.

На території району розташовано 35 підприємств, що займаються сільським господарством, з них: приватні і приватно – орендні підприємства – 8, товариства з обмеженою відповідальністю – 19, акціонерні товариства – 2, один кооператив, державних сільськогосподарських підприємств – 4. У Біляївському районі зареєстровано 35 працездатних сільськогосподарських підприємств, що наведено у табл.1 станом на 01.01. 2009 року, з яких збитковими є лише 5,7 %.

Таблиця 2

Наявність, склад та структура первісної вартості основних засобів на кінець року сільськогосподарських підприємств Біляївського району Одеської області

Види основних засобів	2006 р.		2007 р.		2008 р.		2008 р. (+/-) від 2006 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Земельні ділянки	5388,0	3,5	5288,0	3,1	5288,0	2,8	-100,0	-1,9
Будинки, споруди та передавальні пристрої	76194,8	50,2	80898,4	48,2	88878,4	47,5	12683,6	16,6
Машини і обладнання	47219,6	31,1	59806,7	35,6	71122,5	38,0	23902,9	50,6
Транспортні засоби	6900,1	4,5	9323,2	5,6	8879,7	4,7	1979,6	28,7
Інструменти, прилади, інвентар	1422,3	0,9	1561,9	0,9	1914,9	1,0	492,6	34,6
Тварини	1374,2	0,9	1247,0	0,7	1399,0	0,7	24,8	1,8
Багаторічні насадження	2851,9	1,9	798,0	0,5	798,0	0,4	-2053,9	-72,0
Інші основні засоби	10404,6	6,9	8902,0	5,3	8910,0	4,8	-1494,6	-14,4
Інші необоротні матеріальні активи	132,1	0,1	144,0	0,1	116,0	0,1	-16,1	-12,2
Всього	151887,6	100	167919,2	100	187306,5	100	35418,9	23,3

Досвід показує, що для даної території така організаційно-правова форма, як товариства з обмеженою відповідальністю, є найбільш розповсюдженою. Вони займають 54 % всіх форм господарювання. Як бачимо, майже всі сільськогосподарські підприємства Біляївського району є працездатними і мають добрі фінансові результати.

Оскільки основні засоби є основною (а на більшості сільськогосподарських підприємств і єдиною) складовою частиною виробничих

необоротних активів, розглянемо спочатку їх склад і структуру. Як бачимо з табл. 2, до складу основних засобів підприємства входять 9 видів основних засобів.

Основний вид (найбільший) становлять у 2008 р. будинки, споруди та передавальні пристрої, значну частину яких складають приміщення для переробки сільськогосподарської продукції та ферми для утримання тварин. У 2006 р. їх питома вага у структурі становить 50,2 %, у 2007 р. – 48,2 %, у 2008 р. – 47,5 %. Вартість будинків, споруд та передавальних пристроїв на протязі 2006-2008 років збільшилась на 16,6 %, а приріст їх вартості склав 12,7 млн. грн. Таким чином, на 2008 р. вони складають переважну більшість основних засобів.

Друге місце за питомою вагою становлять на протязі 2006-2008 років машини і обладнання, основну частину яких складають трактори і комбайни. Так, у 2006 р. їх питома вага у структурі становить 31,1 % (47,2 млн. грн.), у 2007р.- 35,6 % (59,8 млн. грн.), у 2008 р.- 38 % (71,1 млн. грн.). Тобто, питома вага вартості будинків, споруд та передавальних пристроїв має тенденцію до скорочення, а машин і обладнання – до зростання. Досить малу частку у складі основних засобів займають транспортні засоби. Їх питома вага у структурі основних фондів у 2006 році складає 4,5 %, а у 2008 р. – 4,7%. Питома вага вартості тварин у 2006р. складає 0,9 %, у 2008р. - 0,7 %. Структура основних засобів за три попередні роки змінилась і вимагає капітальних інвестицій в окремі види основних засобів – машини і обладнання і транспортні засоби.

Інша складова вертикального аналізу стану та використання основних засобів сільськогосподарських підприємств Біляївського району є їх розгляд за окремими підприємствами, що наведені в табл. 3. За даними економічного аналізу по Біляївському району за 2008 рік слід зауважити, що на підприємствах: „Пшеничне”, „Вигодянське”, „Венера”, „Дружба народів”, „Єдність”, „Злагода”, ім. Кірова, „Колос”, „Секретарівське”, „Червона Гірка”, „Придністровець”, „Сади Градениці”, „Воля”, „Виноградна лоза”, „Факел”, не відображені основні засоби на балансі підприємства. Тому рівень придатності основних засобів і коефіцієнт виробничої віддачі основних засобів будемо розраховувати по наявності основних засобів на останніх 20 підприємствах

Таблиця 3

Показники використання основних засобів у розрізі сільськогосподарських підприємств Біляївського району, 2008 рік

Організаційно-правові форми підприємств	Кількість одиниць	В середньому на одне підприємство				
		прибуток від операційної діяльності, тис.грн.	кількість збиткових підприємств	рівень придатності основних засобів, %	коефіцієнт виробничої віддачі основних засобів, грн.	рівень операційної рентабельності продажу, %
ПСП, ПП	8	1577	-	43,2	0,81	41
ТОВ, СТОВ, СГТОВ	21	1360	2	88,1	0,98	22
ВАТ, ЗАТ	2	629	-	45,9	0,72	30
ДВГ, ДП ДГ	4	209	-	64,2	0,41	5
Всього	35	1198	2	55,2	0,86	24

Найбільш рентабельними формами господарювання були у 2008 році приватні і приватно – орендні підприємства – 41 % та акціонерні товариства – 30 %, але коефіцієнт виробничої віддачі основних засобів найвищим був у товариствах з обмеженою відповідальністю. Рівень придатності основних засобів підприємств даної форми власності також був найвищим. Це обумовлено тим, що дані підприємства досить великі за розміром і мають більше інвестиційних ресурсів для формування основних засобів.

Оскільки коефіцієнт виробничої віддачі основних засобів є основним показником оцінки ефективності їх використання, доцільним буде дослідити вплив деяких факторів на формування цього показника. Дослідити вплив цих факторів ми можемо, здійснивши групування сільськогосподарських підприємств Біляївського району Одеської області за рівнем коефіцієнту виробничої віддачі основних засобів в підприємствах. Але враховуючи, що не всі підприємства обліковують на балансі основні засоби, тому розрахунки будемо проводити по наявності даних 20 підприємств. Проведемо групування сільськогосподарських підприємств Біляївського району за рівнем коефіцієнту виробничої віддачі основних засобів в табл. 4.

Як свідчать дані табл. 4, збільшення коефіцієнту виробничої віддачі основних засобів викликає зростання показників рентабельності виробництва та реалізації продукції. Як свідчать дані табл. 4, збільшення коефіцієнту виробничої віддачі основних засобів викликає зростання показників рентабельності виробництва та реалізації продукції.

Таблиця 4

Групування сільськогосподарських підприємств Біляївського району за рівнем коефіцієнту виробничої віддачі основних засобів, грн. (2008 р.)

Групи підприємств за коефіцієнтом виробничої віддачі основних засобів, грн	Кількість підприємств		Рівень придатності основних засобів, %	Рівень зносу основних засобів, %	Рівень динаміки основних засобів, %	Рентабельність операційної діяльності, %	Операційна рентабельність продажу, %
	шт.	%					
До 1,4	14	70	51,1	48,9	50,8	43,9	13,4
1,4-2,8	3	15	76,6	23,4	116,6	47,3	19,7
Понад 2,8	3	15	78,3	21,7	118,3	48,0	20,5
Всього і в середньому	20	100,0	55,2	44,8	111,5	33,5	18,9

Чим вищими є рівень придатності та рівень динаміки основних засобів сільськогосподарських підприємств Біляївського району, тим вищим також є коефіцієнт виробничої віддачі основних засобів. Тобто, між показниками коефіцієнту виробничої віддачі, рівнем придатності основних засобів, рівнем динаміки основних засобів та рівнем рентабельності операційної діяльності існує пряма залежність. Зворотна залежність спостерігається між коефіцієнтом виробничої віддачі основних засобів та розміром рівнем зносу основних засобів.

Висновки. Таким чином, зростанням показників рівня придатності основних засобів та рівня динаміки основних засобів є вирішальним фактором

зростання економічної ефективності операційної діяльності підприємств. Результати досліджень свідчать, що динаміка основних засобів та рівень їх використання, не відповідають критеріям розвитку галузі та потребують визначення основних напрямків їх вирішення, зокрема удосконалення амортизаційної, податкової, цінової та інвестиційної політики. В результаті застосування податкових норм амортизації основних виробничих засобів сільськогосподарські підприємства не в змозі створити амортизаційний фонд для відновлення основних засобів.

Література

1. Бланк И.А. Управление активами и капиталом предприятия/ И.А.Бланк. – К.: Ника – центр, Эльга, 2003. – 448с.- («Энциклопедия финансового менеджера», вып. 2).
2. Измайлова К.В. Финансовый анализ: навч. посібник/ К.В. Измайлова. – К.: КНЕУ, 2001. - 152 с.
3. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности/ В.В. Ковалев. – [2-е изд.] – М.: Финансы и статистика, 2000. – 512 с.
4. Лахтионова Л.А. Финансовый анализ сільськогосподарських підприємств: навч. посібник/ Л.А. Лахтионова. – К.: КНЕУ, 2004. - 365 с.
5. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий АПК: учеб. пособие / Г.В.Савицкая. – [7-е изд.] – Мн.: Новое знание, 2006. – 651 с. – (Экономическое образование).
6. Філімоненков О.С. Финансы підприємств: навч. посібник/ О.С.Філімоненков. – [2-ге вид.]. – К.: КНЕУ, 2004. - 328 с.

УДК: 657. 330. 143. 1

Подольчук О.А. старший викладач кафедри аудиту та державного контролю Вінницького національного аграрного університету

ДОХОДИ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ

Анотація. Стаття присвячена розкриттю змісту доходу сільськогосподарських підприємств та необхідності визначення його класифікаційних ознак для цілей управління.

Постановка проблеми. Стандартизація бухгалтерського обліку в Україні спричинила суттєві зміни в системі рахунків та організації обліку сільськогосподарських підприємств. Неузгодженість деяких Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО) та окремих законодавчих документів не дають можливість мати впевненість у достовірності окремих